

Leksjon 8 – Lov og rett

Med lov skal landet bygges

1 Spørsmål til teksten

Forslag:

- For å ivareta rettssikkerheten til den som er tiltalt i en sak.
- Det er grensen for hvor streng en straff for en gitt forbrytelse kan være.
- Stortinget.
- Det er en av de eldste lovene i Norge, og den er fra 1000-1200-tallet (rundt 1000 år gammel).
- Tingretten, Lagmannsretten og Høyesterett.
- Ikke så alvorlige saker, slik som nabokrangler, skilsmisseoppgjør og liknende, det vil si saker som ikke faller inn under straffelovene (straffesaker).
- Ankeutvalget avgjør hvilke saker som kan komme opp i Høyesterett.
- Om en lov har blitt brukt (tolket) riktig, og om straffeutmålingen er rimelig.
- De er uavhengige og upåvirkelige av hverandre. Stortinget vedtar lover og strafferammer, og rettssystemet anvender (bruker) lovene og bestemmer straff innenfor de vedtatte strafferammene.

2 Feilkonstruksjoner

Stortinget **vedtar** lovene og bestemmer hva **som** skal være strafferammene.

Rettssystemet er **skarpt** adskilt fra Stortinget for å **ivareta tiltalte** personers **rettssikkerhet**.

Saker som handler ~~de~~ om vold, **kan ikke behandles** i konfliktrådet.

En lekmann vil **si** en mann eller kvinne som **ikke har** juridisk utdanning.

Det er vanskelig å **vite** hvem **som** er skyldig i denne saken.

3 Sammensatte verb

å anvende = å vende (verbgruppe 2)

å avgjøre = å gjøre (uv: gjør, gjorde, gjort)

å bestå = å stå (uv: sto, stått)

å domfelle = å felle (verbgruppe 2)

å fastsette = å sette (uv: satte, satt)

å foreslå = å slå (uv: slo, slått)

å innkalle = å kalle (verbgruppe 2)

å innstifte = å stifte (verbgruppe 1)

å oppgi = å gi (uv: ga, gitt)

å tiltale = å tale (verbgruppe 2)

4 Ordstilling

- Han ble dømt til å sitte ti år i fengsel.
- Juryen samles på dommerens kontor i pausen. / I pausen samles juryen på dommerens kontor.
- Saken skal opp i Høyesterett på mandag. / På mandag skal saken opp i Høyesterett.
- Strafferammen for denne saken er inntil seks år.
- Det faller dom i denne saken på mandag. / På mandag faller det dom i denne saken.
- Den tiltalte ble kjørt til fengselet etter at dommen var falt. / Etter at dommen var falt, ble den tiltalte kjørt til fengselet.
- Saken skal opp for retten på førstkommende mandag. / På førstkommende mandag skal saken opp for retten.
- Derfor kan ikke denne saken behandles i konfliktrådet. (når subjektet er et trykk tungt ord, settes 'ikke' foran subjektet i inverterte setninger – se minigrammatikken om setninger, tekstboka s. 137)
- Den norske grunnloven ble vedtatt i 1814. / I 1814 ble den norske grunnloven vedtatt.
- Det har blitt reist en bauta over Frostatingsloven i Trøndelag. / I Trøndelag har det blitt reist en bauta over Frostatingsloven.

Lovens lange arm

5 Spørsmål til teksten

Forslag:

- Det er å forebygge, gripe inn ved kriminelle hendelser, etterforske forbrytelser (og oppklare dem) samt skaffe beviser.
- En dommer bestemmer om en mistenkt person skal sitte i varetekt mens saken blir etterforsket.
- Nei, den blir trukket fra.
- I situasjoner der det er fare for liv og helse.
- Politimester.
- Økokrim.
- Politiets sikkerhetstjeneste. / Sikkerhetstjenesten.
- De skal arbeide nasjonalt.
- At politiet rekker fram over alt, og de finner deg uansett...

6 Finn et ord

- a) oppklare, b) å skaffe, c) anses, d) erstatning, e) er bevæpnet, f) øverste leder, g) ulike, h) anklages

7 Ord som brukes i rettssystemet

a) Substantiv, adjektiv og verb

	Substantiv	Adjektiv	Verb
a)	en dommer, en dom	dømmende, dømt	å dømme
b)	en tiltale	tiltalt	å tiltale
c)	en tilståelse	tilstått	å tilstå
d)	en arrestasjon, en arrest (en arrestant)	arrestert	å arrestere
e)	en anklage (en anklager)	anklaget, anklagende	å anklage
f)	et fengsel	fengslet	å fengsle
g)	en straff	straffet	å straffe

b) Velg rett ordklasse

arrestert/grepet, Dommeren, tiltalt, tilstå, Den tiltalte, fengsel, Dommeren, den tiltalte, dømt/fengslet, Den tiltalte, dommer, dømte, dom, dommeren, tiltalen

9 Hva sa dommeren? Hva spurte han om?

- Dommeren sa at de måtte sitte i varetekt i fjorten dager.
- Dommeren spurte hvem av dem som hadde kjørt fluktbilen.
- Dommeren spurte hvem som hadde tatt gullringene.
- Dommeren spurte hvor mange gullsmedbutikker de hadde ranet.
- Dommeren spurte hvor mye de hadde stjålet.
- Dommeren sa at de måtte fortelle sannheten.
- Dommeren sa at de ikke kunne holde på sånn.
- Dommeren sa politiet hadde mange beviser mot dem.
- Dommeren sa at de måtte snakke med advokaten sin.
- Dommeren sa at de ikke fikk ta imot besøk i varetektstida.

Løslatelsesordren

10 "Kommer dere til å arrestere meg igjen?"

meg, undertegner, står, eiendelene, varmt, Dem, hjem, mitt, skjelver, svømmer, slått, Ordene, fri, svakt, tårene

Grammatikk

G1 Presentering

- a) Det sto en innbruddstyv i stua vår.

- b) Det sitter to gutter og snakker sammen inne på kafeen.
- c) Det står noen politibiler utenfor skolen.
- d) Det sitter fem kvinner i juryen.
- e) Det ble tatt to viktige avgjørelser den dagen.
- f) Det ligger en skadet mann midt i gata.
- g) Det har ikke kommet noen journalister foreløpig.
- h) Det oppklares stadig flere forbrytelser.

G2 At-setninger og infinitivkonstruksjoner

- a) Det er riktig at politiet har ansvar for å skaffe beviser.
- b) Det er viktig å ta ansvar for seg selv.
- c) Det er et stort problem at ungdommen spiller så mye data.
- d) Det er nytteløst å bekymre seg for framtida.
- e) Det kan tenkes at saken blir anket.
- f) Det er mulig å få kompensasjon for tida i varetekt.
- g) Det var dessverre vanlig å plage fanger på den måten.
- h) Det går fint å snakke om opplevelsene nå.

G3 Utbrytning: subjektet

- a) Det er lagmannsretten som avgjør skyldspørsmålet, ikke Høyesterett.
- b) Det var underoffiseren som satte ham i arrest igjen, ikke obersten.
- c) Det er Økokrim som etterforsker økonomisk kriminalitet, ikke PST.
- d) Det er barnevernet som har ansvar for Svein, ikke politiet.
- e) Det var gjerningspersonen som var bevæpnet, ikke politiet.
- f) Det er politimesteren som må ta en avgjørelse i denne saken.
- g) Det er sysselmannen som har høyeste myndighet på Svalbard.
- h) Det er politiet som skal opprettholde ro og orden.
- i) Det var konfliktrådet som løste saken.
- j) Det er ankeutvalget som skal avgjøre om saken kommer opp i Høyesterett.

G4 Utbrytning: objektet eller adverbialet

- a) Det er to ganger han har sittet inne, ikke tre.
- b) Det var smykkene tyven tok med seg, ikke sølvtøyet.
- c) Det var innbruddet journalisten var interessert i, ikke tyveriet.
- d) Det er i tingretten den tiltalte dømmes, ikke i fengslingsmøtet.
- e) Det er lovanvendelsen Høyesterett tar stilling til, ikke skyldspørsmålet.
- f) Det var fire års fengsel han fikk, ikke sju.
- g) Det er ungdommer Pettersen arbeider med, ikke barn.

G5 Utbrytning i spørsmål

- a) Hvem er det du vil snakke med?
- b) Hvem var det du snakket med?
- c) Hva er det du tenker på?
- d) Hva var det du så?
- e) Hvem var det som klarte eksamen?
- f) Hva er det du holder på med?
- g) Hvor var det det var innbrudd?
- h) Hvem var det som ble arrestert?

G6 Det-setninger og inversjon

- a) På fjellet kryr det av mygg.
- b) Hele natta har det lynt og tordnet.
- c) I avisa skrives det mye om den nye politimesteren.
- d) På personalmøtet ble det snakket mye om økonomi.
- e) I hagen vår ligger det et fremmed menneske og sover.

- f) Hele tida blir det inngått nye avtaler.
- g) Nå er det ikke mulig å bruke så mye penger.
- h) På Svalbard er det Sysselmannen som har den øverste myndigheten.
- i) På dette problemet fins det ingen raske løsninger.
- j) Før i tida fantes det ikke et slikt system.

Leseforståelse

A: Rett svaralternativ

1) Selv om, 2) Det var, 3) mot, 4) i stedet, 5) som, 6) gjelde, 7) en del, 8) å samordne, 9) to år etter, 10) bidro til, 11) avskaffet, 12) adskilt fra, 13) heller enn med, 14) lov og rett

B: Spørsmål til teksten

Forslag:

- a) Storebroren døde, så dermed var Magnus først i arverekkefølgen.
- b) Fordi han ville samordne de lovene som fantes forskjellige steder i landet, sannsynligvis for å få et bedre og likere system.
- c) Han var mer opptatt av innenrikspolitikk, og han var ikke så opptatt av å krige og erobre landområder.
- d) At en forbrytelse er et lovbrudd mot staten, ikke mot et annet individ. Det innebærer at det er staten som må (og kan) straffe lovbrysteren, ikke offeret.
- e) Fordi han valgte å konsentrere seg om saker i Norge heller enn å krige utenlands. Dermed måtte Norge gi fra norske landområder.

Parsetninger

- 1 blir ivaretatt
- 2 ikke ei bok
- 3 han kommer til å bli
- 4 hva han skal
- 5 en tilståelse
- 6 stilling til
- 7 måten hennes å
- 8 Alt (som) jeg eier
- 9 mer enn
- 10 overveldende
- 11 tillegg til aktor var (også)
- 12 fortjent
- 13 en fare
- 14 Det er ganske tydelig at
- 15 har sett/møtt ham/han
- 16 lille mannen i
- 17 utfallet av denne saken kan bli vanskelig
- 18 var Pettersen som ble dømt
- 19 Det var satt
- 20 har ettersøkt ham/han

Skriftlig produksjon

A: Fra påstand til spørsmål

Påstand	Spørsmål
Politiet i Norge bør få bære våpen i tjenesten.	Bør politiet i Norge få bære våpen i tjenesten?
Fengslene i Norge er for fine og komfortable.	Er fengslene i Norge for fine og komfortable?
Det er for strenge fengselsstraffer i Norge.	Er det for strenge fengselsstraffer i Norge?
Politifolk bør ha høyere lønn enn andre med tilsvarende utdanning.	Bør politifolk ha høyere lønn enn andre med tilsvarende utdanning?
Det er bra at det ikke er dødsstraff i Norge.	Er det bra at det ikke er dødsstraff i Norge?

Innvandrere som begår kriminelle handlinger bør straffes sin i Norge.	Bør innvandrere som begår kriminelle handlinger straffes sin i Norge?
Rettsikkerhet er viktigere enn økonomisk sikkerhet.	Er rettsikkerhet viktigere enn økonomiske sikkerhet?

Lytteøvinger

L1 – Korte samtaler og meldinger

Samtale 1: I følge mannen er det lett å få jobb som advokat.

Samtale 2: Richards far arbeider i politiet.

Samtale 3: Kvinnen kritiserer mannen.

Samtale 4: Kvinnen tror det er innbrudd i huset.

Samtale 5: Saken mot Nilsen er under etterforskning.

Samtale 6: Hvis man ser den ettersøkte mannen, bør man holde avstand.

Samtale 7: Søke permisjon uten lønn.

Samtale 8: For et par år siden ble han tatt av politiet fordi han kjørte for fort.

Samtale 9: Saken kommer ikke opp for retten likevel.

Samtale 10: Kvinnen er svært overrasket.

Samtale 11: Mange har kontaktet politiet med opplysninger om hva som kan ha skjedd.

Samtale 12: Kvinnen er enig med rektor.

Samtale 13: To menn har begått et bankran.

Samtale 14: Det må være forsvinnende lite.

Samtale 15: Kvinnen mener at hun ikke har gjort noe galt.

L2 – Hvem, hva, hvor?

Samtale A

	De har et godt forhold til Fredriksen.
x	Fredriksen kommuniserer med naboene via e-post.
	Saken har allerede vært oppe i retten.
	Fredriksen har nettopp flyttet inn på naboeiendommen.
	Fredriksen har ikke barn.
x	Ryktet forteller at Fredriksen har økonomiske problemer.
x	Den dårlige stemningen i nabolaget skyldes Fredriksens oppførsel.
	Fredriksen har alltid vært vanskelig å ha med å gjøre.
x	De har arvet huset etter kvinnens foreldre.
	Mannen har lyst til å flytte på grunn av bråket med naboen.
x	Man kan ikke tro på alt som Fredriksens eldste sønn sier.
x	De håper at Fredriksen må selge eiendommen sin.

Samtale B

- Vi forstår at mannen er på jobb, men kvinnen er muligens også det.
- Kvinnen vil vite hvordan man melder en sak til Barnevernet. Mannen forklarer hvilken fremgangsmåte hun kan bruke ved ulike typer bekymringer.
- Mannen er saksbehandler, og kvinnen arbeider i en barnehage, må man anta, siden hun eventuelt vil melde saken på vegne av en barnehage. Men vi vet ikke hvilken stilling hun har i barnehagen, men muligens en lederstilling, fordi å melde saker til Barnevernet vanligvis går gjennom lederen.
- Kvinnen skal tenke gjennom rådene (og eventuelt ringe igjen dersom det er noe mer hun lurer på).

L3 – Å sitte inne

Oppgave A

1) Spørsmål

- a) I nesten 15 år.
- b) De snakker med de innsatte når de innsatte ikke er på cellene. / De tilbringer tid med de innsatte når de innsatte ikke er på cellene.
- c) At straffen er å miste friheten i en periode, men at livet eller skal være så normalt som mulig.
- d) Kriminalomsorgen i Norge bygger på humanistiske prinsipper og normalitetsprinsippet.
- e) De kan bli spyttet på, og noen av fangene er utagerende.
- f) Ting som kan brukes som våpen.
- g) Fordi det da er vanskelig å skape relasjoner til fangene i og med at relasjonene skapes gjennom verbal kommunikasjon.
- h) De må iføre seg verneutstyr, ta seg inn på cella til fangen og sette fangen på isolat.
- i) Det er litt under 50 fanger i Bodø fengsel.
- j) Han er fornøyd med ledelsen, og han trekker fram at de er flinke til å ta de ansattes sikkerhet på alvor.

Oppgave B: Referat

Forslag:

Johannes Svedstad arbeider i Bodø fengsel som fengselsbetjent. Han har arbeidet der i 15 år. I dette intervjuet forteller han om jobben sin.

Svedstad forteller at jobben hans består av å følge opp de innsatte, snakke med dem og motivere dem. Svedstad forklarer at dette henger sammen med prinsippene for kriminalomsorgen i Norge. Han forteller om normalitetsprinsippet og humanistiske prinsipper. I følge Svedstad betyr dette at de innsatte skal ha en mest mulig normal hverdag utenom tida de sitter på cella. På denne måten håper de at de innsatte kan komme tilbake til samfunnet uten å begå nye lovbrudd.

De siste årene har denne delen av Svedstads arbeid blitt vanskeligere. Han forteller at stadig flere av de innsatte ikke er norske, og det fører til språkproblemer. Da blir kommunikasjonen vanskeligere, og det blir vanskeligere å få til de gode relasjonene som han snakker om.

Svedstad forteller også om stadig mer vold blant de innsatte. Det opplever han som et problem. Han beskriver hva de kan finne på cellene. Det er knekte stolbein, slipte kniver eller andre ting som kan brukes som våpen. Han forteller også om fanger som går amok på cella og må settes i isolasjon. Da må de ansatte ta på seg verneutstyr for å unngå å bli skadet.

Til tross for at mye har forandret seg, sier Svedstad at han ikke vurderer å skifte jobb. Han synes ledelsen gjør en god jobb med å forberede dem på vanskelige situasjoner. Derfor føler han at sikkerheten deres er godt ivaretatt.

Antall ord: 251

L4 – Tante Agates grønne kommode (4)

Oppgave A: Spørsmål

- a) En gammel plantegning over huset. / En plantegning som viste et ekstra rom i kjelleren.
- b) Hun leter etter det hemmelige rommet på plantegningen fra kommoden.
- c) Han vil gi dem et eksproprieringsvarsel. / Han vil fortelle dem at det skal bygges vei gjennom eplehagen.
- d) Neste måned.
- e) Det skal bygges en vei gjennom eplehagen.
- f) Hun takker nei til tilbudet.
- g) At det er noe som er litt rart eller merkelig, at det er noe som ikke stemmer.
- h) Fordi de ikke vil ha uventet (eller ubedt) besøk.